Stavanger Aftenblad

Dato: 11. apr. 2011
Spalte: Debatt
Byline: Rolf Erik Solheim
Emner: bøker

Side: 26
Produkt: Aftenbladet
Type: foto

Helside

Bilder

KRONIKK Kristen-prostitueringa av Garborg

Ny bok framstiller Garborg som ein vinglepave og ein ufarleg av-og-til-kristen. Kva ønskjer redaktørane av boka å oppnå med det?

Rolf Erik Solheim

fritenkjar emeritus, Sverige

Den nye

Garborg-boka Med lykti i hand på Efrem kristelege forlag prøver å spegle ein diktar som heile livet leita etter svar på kompliserte trusspørsmål. Dette er det største mistaket som redaktørane til denne boka gjer seg skuldige i. Dei freistar nemleg i første delen å stadfesta at Garborg var ein «evig søkjar», ein vinglepave, ein tru-og-tvil-person som aldri kom fram til nokon konklusjon i livssynsspørsmål.

Ikkje ein einaste av dei 15 forfattarane nemner eller synest å kjenna til Tor Lie si religionspsykologiske doktoravhandling ved Lunds universitet i 2007: «Symptombærer og symptomløser. Arne Garborgs vei til et varig livssyn (1851-1894). En psykologisk studie.» Denne slår fast at omkring 1894 er Garborg ferdig med sin religiøse strid. Resten av livet brukar han til å konsolidera og fordjupa eit kombinert livs- og samfunnssyn basert på Jesu rettferd og sosialøkonomien til amerikanaren Henry George.

Denne livsanskuinga

var basert på livet sjølv, og alt han skreiv etter 1894 var prega av denne «omvendinga til livet». Frå tidlegare religiøst grubleri og ateisme kom programerklæringa i Troen på Livet, og straks etterpå den store eksplosjonen Haugtussa. Her kasta han seg ut i fritt løp og - gjennom den synske Veslemøy - opplevde han at alt i naturen har liv. Den burtkomne Faderen og Jesus Messias sette eit slags punktum for denne prosessen, med eit livssyn som korkje var ateisme eller kristendom, men som meir var i slekt med grunntankane hos Leo Tolstoy og Mahatma Gandhi. Han seier det slik i dagboka 23.2.1907:

«I Den burtkomne Faderen og Jesus Messias har eg gjort det eg kunne til å jamne Veg for Folk av mitt Slag, jamne Veg, så dei kann finne fortare, og

dermed vel lenger fram enn eg kunne vinne. Eg skjønar meir og meir, at eg her har gjort det eg kunne gjera; og då min Veg låg her, så må eg og tru at eg har gjort det eg skulle gjera ? eg er glad for at eg fekk leva so lenge at eg kom så vidt «til Ro»; fekk sjå utover Tilværet mitt i Samanheng. Som Livet var lagt til Rettes for meg, så var det dette religiøse eg fyrst og fremst måtte klara.»

Her peikar

han ut vegen vidare for andre søkjarar som var som han. Han kallar dei «folk av mitt slag». Og med dette var han ferdig med å leita etter meininga med sitt liv. Han er ikkje lenger ein religiøs søkjar. Når teologen Eskil Skjeldal i sitt kapittel held fram Den burtkomne Faderen som sentral i Garborgs «teologiske» prosjekt, og samtidig hevdar at Garborgs religiøse søking «spriker i alle retninger og lar seg kanskje aldri begripe», kan ein undrast om han i det heile tatt har opna dagbøkene.

Hulda skriv nemleg i innleiinga til desse:

«Mest harma det honom, at Den burtkomne Faderen av mange vart teki for ei teologisk oppbyggjingsbok. «Garborg har nu opgit kunsten og slåt sig på gudfrygtighed og opbyggelsesliteratur». Titelen var deim nok. Og han som meinte, at han her hadde tala så tydeleg og klårt og ærleg om sitt syn på kyrkja og teologien, at det skulde vera rådlaust for nokon å mistyde han.»

Dei siste 20 åra kjem han på ca. 200 sider i dagbøkene gong på gong tilbake til konklusjonen på sitt kombinerte livs- og samfunnssyn-prosjekt. Dette synest forfattarane i «Garborg på leiting», altså første del av boka, enten å ha oversett, eller så ynskjer dei av spesielle grunnar ikkje å vilja vita av det.

Fleire forfattarar

insisterer på og vil absolutt tvinga Garborg inn i ei religiøs/teologisk (helst kristen) ramme. Ein av dei er professor emeritus Gudleiv Bø.

I første kapittel i Med lykti i hand, legg Bø agendaen på bordet og erklærer at Garborg er «religiøs - men med økumeniske interesser», og ein «alltid verande fritenkjar, i eigentleg forstand - ei søkande sjel». Bø vil gjennom analyse av Garborgs utvikling mellom Troen på Livet og Den burtkomne Faderen (altså 5 år av Garborgs liv) visa at han er ein «religiøs på evig leiting». For å få til det er han nøydd til å mistenkje Hulda for ikkje å skjønna kva mannen hennar trudde og meinte i religiøse spørsmål. Bø hevdar meir eller mindre direkte at Hulda manipulerte Garborgs dagbøker då ho redigerte dei etter hans død. Ikkje berre fiksa og ordna ho det slik at Garborg framstod som mindre religiøs enn han var, men Garborg forstod slett ikkje sjølv medan han levde kor kristen han eigentleg var. For det er det Gudleiv Bø som skjønar.

Dette vert konspirasjon på høgt nivå.

Den einaste

som kjem inn på Garborg sitt universelle livssyn i siste del av livet, er Tor Obrestad. Steinar Sivertsen konstaterer i bokmeldinga i Aftenbladet 17. februar at det er påfallande at Tor Obrestad i sitt kapittel «Vegen til Jesus Messias» gjer noko så sjeldsynt og modent som å øva sjølvkritikk. Han vedgår at han i Garborg-biografien sin frå 1991 tok feil. Obrestad hevdar nemleg at Garborg mot slutten av livet fann eit livssyn han kunne kvile på. Men dette passar redaktørane så ille at dei må setja Obrestad på plass i innleiinga med at dette er på tvers av andre Garborg-forskarar sine synspunkt.

Obrestad sitt synspunkt er nemleg farleg for den agenda redaktørane har lagt opp til - farleg for heile den famlande og tvisynte Garborg som redaktørane freistar å stadfeste.

Om det

skulle visa seg at Obrestad har rett, at Garborg faktisk vaks forbi dei religionsfilosofiske diskursane i boka, ville det meste av det som står i «Garborg på leiting» falle platt til marka. Difor gjeld det å halda mannen «på evig leiting» og framstilla han som ein vinglepave, ein tru-og-tvil-person, som kan gje stoff til aldri så mange vinklingar på hans ateisme, anarkisme, kristendom, teosofi, spiritisme, eller kva det nå var.

Det kan sjå ut som om redaktørane til Med lykti i hand har hatt fylgjande formål med å publisere denne boka:

Om dei må erkjenna at Garborg tok avstand frå dogmatisk kristendom, kan dei i alle fall umyndigforklara han ved å gjera han til ein «evig søkjar» som aldri nådde nokon konklusjon i livssynsspørsmål. Med nokre sekulære medforfattarar, får prosjektet legitimitet. Slik kan dei ufarleggjere og berge han for den kristne framtida, halde fram med å små-prostituera han i kyrkjene på Jæren, og i halvreligiøse syngjespel. For ein av-og-til-kristen var han jo!

Fy!

Bildetekst:

VINGLEPAVE? « Om redaktørane må erkjenna at Garborg tok avstand frå dogmatisk kristendom, kan dei i alle fall umyndigforklara han ved å gjera han til ein «evig søkjar»», skriv Solheim. (Foto: Ukjend)

Stavanger Aftenblad ASA
Opplysningene fra databasen må ikke benyttes på en måte som krenker registrerte personers integritet.